
Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Oblicza wojny. Ludzie wojny* Łódź, 7–8 czerwca 2018 r.

W dniach 7 i 8 czerwca 2018 r. w Sali Rady Wydziału Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego (UŁ) odbyła się trzecia już edycja konferencji z cyklu „Oblicza wojny”, tym razem jej tematem byli „Ludzie wojny”. Konferencja zorganizowana została przez: Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii UŁ, Katedrę Historii Średniowiecznej, Katedrę Historii Polski XIX w., Katedrę Historii Polski i Świata po 1945 r. oraz Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Łodzi.

Celem konferencji było przybliżenie sylwetek ludzi profesjonalnie związanych z rzemiosłem wojennym, a także tych, którzy w konflikty wpleceni zostali mimowolnie. Spotkanie zgromadziło blisko 60 referentów, wśród których znaleźli się przedstawiciele wielu ośrodków badawczych, uczelni oraz muzeów z terenu całej Polski. Wśród uczestników znaleźli się archeolodzy, historycy, historycy sztuki oraz politolodzy.

Otwarcia obrad dokonał prof. dr hab. Jarosław Kita, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego konferencji. Witając gości, wyraził zadowolenie z liczego udziału przedstawicieli nauki w tym spotkaniu. Następnie przybliżył ideę cyklu „Oblicza wojny” oraz przypomniał problematykę poruszaną na wcześniejszych spotkaniach. Zwrócił również uwagę na interdyscyplinarność i uniwersalność badań nad historią wojskowości. Kończąc, zaprezentował najnowszy tom „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Historica będący pokłosiem pierwszej konferencji z cyklu „Oblicza wojny”, która odbyła się w czerwcu 2017 r.¹

¹ „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Historica 99, 2017. Tom dostępny jest on-line na stronie Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/historica/issue/view/227/showToc>.

Powitania zgromadzonych w imieniu kolegium dziekańskiego dokonała prof. dr hab. Aneta Pawłowska. W imieniu dyrekcji Instytutu Historii wszystkich obecnych na konferencji powitał prof. dr hab. Dariusz Jeziorny, który podkreślił znaczenie Łodzi jako ośrodka badań historyczno-wojskowych. Kończąc, złożył zebranym życzenia owocnych obrad.

Konferencję rozpoczęły dwa wykłady inauguracyjne. Pierwszy, zatytułowany *Polak – wojownik? Wzorzec polskiego mężczyzny*, wygłosił prof. dr hab. Karol Olejnik. W swym wystąpieniu zwrócił uwagę na sięgającą średniowiecza tradycję przedstawiania ideału polskiego mężczyzny jako wojownika. Omówił również pojawienie się i ugruntowanie mitu szlachcica-rycerza. Wspomniał o istnieniu w Polsce wywodzącej się z tego nurtu tradycji ułańskiej. Dostrzegł znaczenie wojsk prywatnych w dawnej Rzeczypospolitej, których rola niestety jest niedoceniana w historiografii.

Drugi z referentów, prof. dr hab. płk. Juliusz Tym wygłosił wystąpienie pt. *Żołnierz na wojnie i po wojnie*. Skupił się w nim na zagadnieniu żołnierza – człowieka uwikłanego w ciągłe zmiany, które wymusza wojna i realia pola bitwy. Omówił zjawisko tzw. kryzysu pierwszych dni wojny, zauważając, że w trakcie trwania konfliktu wzrastają wzajemne więzi między żołnierzami a dowódcami, uproszczeniu zaś ulegają procedury wojskowe. Poruszył także kwestię brutalizacji i dehumanizacji armii w trakcie działań wojennych. Zajął się również problemem ponownej adaptacji w społeczeństwie, z jakim często muszą się mierzyć żołnierze wracający z wojen.

W dalszej części konferencji obrady toczyły się w trzech odrębnych panelach, w ramach których referaty ułożone zostały zgodnie z kluczem chronologiczno-problemowym.

Panel pierwszy skupiał 20 referentów, których wystąpienia pod względem chronologicznym obejmowały okres od starożytności po XIX w. Dominowały ujęcia będące swego rodzaju portretami zbiorowymi, mówiono o antycznych najemnikach rodyjskich, pospolitych uczestnikach wojen w czasach piastowskich, wojownikach husyckich, polskich rotmistrzach z czasów wojny popieję, szwoleżerach Napoleona I, absolwentach Szkoły Wojskowej Aplikacyjnej. Poruszono również kwestię funkcjonowania zdemoralizowanych i ciężko doświadczonych członków armii hiszpańskiej w XVII w. Nie zabrakło referatów przybliżających sylwetki wybitnych „ludzi wojny”: słynnego rycerza Williama Marshalla, Bohdana Chmielnickiego, amerykańskiego generała Jamesa Wolfe’a czy Tadeusza

Kościuszki². To tylko niektóre z tematów wystąpień, które zostały zaprezentowane w ramach panelu I. Wokół wystąpień toczyły się ciekawe dyskusje i polemiki.

Na panel drugi złożyło się 17 referatów, wśród których dominowały wystąpienia prezentujące biografie polskich oficerów, głównie z okresu międzywojennego i czasów II wojny światowej. Ten poczet wojskowych uzupełniły prelekcje będące ujęciami zbiorowymi: Zachodniej Dywizji Strzeleckiej Armii Czerwonej, oficerów obszarów warownych „Wilno” i „Grodno” w 1939 r., żołnierzy formacji granicznych II RP. Wystąpienia ułożone zostały chronologicznie, odnosząc się do okresu od I wojny światowej do czasów współczesnych³. Również w tym panelu jego uczestnicy i słuchacze długo debatowali nad prezentowanymi w referatach problemami.

W panelu trzecim, za wyjątkiem wystąpienia poświęconego poglądom Władysława Sikorskiego i Stefana Mossora na sztukę wojenną, dominowała problematyka powojenna. Bohaterami wystąpień byli więc namibijski polityk Sam Nujoma, arabscy wojskowi Fauzi al-Qawuqji i Abd al-Kadir al-Husajni, irański generał Kassim Sulejmani, serbski dowódca Željko Ražnatović „Arkan” a także prorosyjscy separatyści: Arsen Pawłow „Motorola” oraz Michaił Tołstych „Giwi”. Blok wystąpień uzupełnił referat na temat medialnego obrazu wojny⁴. Panel zakończyła ożywiona dyskusja.

Drugi dzień konferencji otworzył prof. dr hab. Jarosław Kita, witając uczestników obrad. Prelekcje wygłoszone w jego trakcie w znakomitej większości dotyczyły problematyki udziału kobiet

² Prelegenci: prof. dr hab. Mariusz Mielczarek, dr hab. prof. KUL Jan Ptak, dr hab. Andrzej Niewiński, dr hab. Piotr Strzyż, dr hab. prof. UŁ Tadeusz Grabarczyk, prof. dr hab. Tadeusz Nowak, mgr Jędrzej Tomasz Kałużny, dr hab. Aleksander Bołdyrew, mgr Paweł Szadkowski, dr Ivan Gavryliuk, dr Zbigniew Hundert, dr Piotr Robak, dr hab. prof. UŁ Jolanta Daszyńska, mgr Mikołaj Borkowski, dr Zdzisław Włodarczyk, mgr Rafał Wróblewski, mgr Kamil Szadkowski, dr Małgorzata Karkocha, prof. dr hab. Jarosław Kita.

³ Prelegenci: prof. dr hab. Aleksander Smoliński, mgr Paweł Zakrzewski, dr hab. prof. UŁ Witold Jarno, dr hab. prof. AJD Robert Majzner, dr Włodzimierz Nowak, dr hab. Dariusz Radziwiłłowicz, dr hab. prof. UJK Marek Dutkiewicz, dr hab. Halina Łach, dr Agnieszka Jędrzejewska, mgr Bartosz Janczak, mgr Marek Stefański, dr Piotr Dobrowolski, dr hab. prof. nadzw. Aleksander Woźny, mgr st. kustosz Konrad A. Czernielewski, prof. dr hab. Tadeusz Dubicki, dr hab. Wiesław Bolesław Łach, dr Ireneusz Bieniecki.

⁴ Prelegenci: ppłk dr Jacek Lasota, mgr Anna Szczepańska, dr Magdalena Pogońska-Pol, dr Marek Brylew, dr Sławomir Lucjan Szczesio, dr hab. Marcin Składanowski, dr Katarzyna Derlatka.

w wojnie. Bohaterkami wystąpień były Aethelflaeda, Malinche, Indira Gandhi oraz Polki: Elżbieta Zawacka, Aleksandra Szczerbińska. Przybliżono również sylwetkę Vidkun Quislinga. Odrębny blok wystąpień dotyczył obozów i więzień hitlerowskich. W wystąpieniach tych referenci ukazali los więźniarek z Ravensbrück, a także sylwetki oprawców z Auschwitz Birkenau oraz więzienia na łódzkim Radogoszczu⁵. Kilka kolejnych referatów poświęconych było polskim oficerom w latach II wojny światowej. Dyskusja podsumowująca ten panel skupiała się głównie wokół rozważań o kadrze 2 Korpusu we Włoszech oraz oficerów przetrzymywanych w obozach przez polskie władze w Wielkiej Brytanii.

Konferencja została zamknięta i podsumowana przez prof. dra hab. Jarosława Kitę, który podziękował prelegentom, gościom, moderatorom oraz współpracownikom z Komitetu Organizacyjnego. Jednocześnie zaprosił wszystkich zgromadzonych na kolejną, czwartą edycję konferencji z cyklu „Oblicza wojny”, tym razem pod tytułem „Armia kontra natura”, która odbędzie się 6–7 czerwca 2019 r. w Instytucie Historii UŁ.

JĘDRZEJ TOMASZ KAŁUŻNY
UNIwersytet Łódzki*

⁵ Prelegenci: dr Maryla Faldowska, mgr Michał Madej, prof. dr hab. Mieczysław Jagłowski, dr hab. prof. UŁ Marta Sikorska-Kowalska, dr Joanna Maj, mgr Natalia Dutkiewicz, dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk, prof. nadzw. dr hab. Waldemar Kozyra, dr hab. prof. UŁ Jacek Pietrzak, prof. dr hab. Janusz Zuziak, mgr Magda Grzybowska, mgr Agnieszka Kita, mgr Jakub Parol, dr Karol Jadczyk.

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Studium Doktoranckie Nauk Humanistycznych, e-mail: jedrzej.kaluzny@interia.pl.